

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมราชทัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษา และคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ลักษณะการปฏิบัติงาน ด้านการลงโทษ การควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี การให้การศึกษาอบรม ฝึกวิชาชีพ การสงเคราะห์และปลดปล่อยผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีหลังจากพ้นโทษไปแล้ว การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างการใช้เรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อคุมขัง และควบคุมไม่ให้หลบหนีกับหลักการใช้เรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยใช้มาตรการควบคุม และผ่อนคลายการควบคุม เพื่อประสิทธิภาพต่อการลงโทษ และการแก้ไขปรับปรุงสภาพจิตใจผู้ขัง ให้สอดคล้องกับกฎหมายและหลักการปฏิบัติต่อผู้ขังเป็นรายบุคคล และหลักการเคารพตนเอง ตามที่บัญญัติไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 65 ที่ว่า การปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งถูกพิพากษาลงโทษจำคุก หรือมาตรการอื่นที่คล้ายคลึงกัน ย่อมมีวัตถุประสงค์ทราบเท่าที่ระยะเวลากำหนดโทษจะอำนวยให้ เพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าว ให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมายประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ภายหลังจากการปลดปล่อย จึงควรมีวิธีปฏิบัติ ในทำนองส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้ บังเกิดความรู้สึก เคารพตนเอง และพัฒนาความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป้าหมายหลักไว้อย่างชัดเจน คือ

1. ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติในระหว่างถูกควบคุมอย่างถูกต้องตามหลักอาชีววิทยา ทัณฑวิทยา และมีสภาพความเป็นอยู่ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ
2. ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเสีย ให้เป็นบุคคลที่สังคมพึงปรารถนา และสามารถเป็นทรัพยากรบุคคล ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี เป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นทัณฑสถานหญิง ตั้งอยู่ที่ 70 หมู่ที่ 4 ถนนเอกชัยบางบอน แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร เป็นทัณฑสถานที่รองรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดทุกประเภทคดีในเขตอำนาจศาล

อาญานบุรี ศาลแขวงธนบุรี และศาลจังหวัดตลิ่งชัน โดยมีอำนาจการคุมขังไม่เกิน 10 ปี ปัจจุบันรองรับผู้ต้องขังหญิงประมาณ 1,055 คน ที่เป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดซึ่งหมายถึงคดีถึงที่สุดแล้ว ประมาณ 672 คน ที่เหลือคือผู้ต้องขังที่คดียังไม่เด็ดขาด ในจำนวนนี้เป็นผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุระหว่าง 18-75 ปี และจำนวนมากถึงร้อยละ 90 ที่มีความผิดจากคดียาเสพติด มีหน้าที่ในการควบคุมดูแล แก้ไขและพัฒนาผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง ภายในเนื้อที่ 4 ไร่เศษของทัณฑสถานประกอบด้วย เรือนนอน 2 แคน โรงงาน 2 แคน สุทกรรมหรือสถานที่ปรุงอาหารเลี้ยงผู้ต้องขัง สถานพยาบาล ที่ทำการฝ่ายปกครอง ซึ่งถือว่าปลูกสร้างเต็มพื้นที่ของทัณฑสถานแล้ว เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขัง ถือว่าอยู่ในสภาพแออัดมาก เพราะโดยมาตรฐานที่กำหนดไว้ จำนวนผู้ต้องขังจะต้องมีไม่เกิน 800 คน ขณะที่พื้นที่นอนของผู้ต้องขังจะต้องมีประมาณคนละ 2.2 ตารางเมตร แต่ในปัจจุบันผู้ต้องขังมีจำนวนถึง 1,055 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552) และสามารถใช้อพื้นที่นอนโดยเฉลี่ยได้เพียง 1.2 ตารางเมตร ทุกคนจึงต้องนอนโดยวิธีตะแคงนอนเท่านั้น จึงจะสามารถใช้พื้นที่ได้พอดี

ปัจจุบันทัณฑสถานหญิงธนบุรีมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ จำนวน 62 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 2 คน พนักงานราชการ จำนวน 4 คน ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน 8 คน รวมทั้งสิ้น 76 คน และมีผู้ต้องขังอยู่ในการควบคุม ดูแลทั้งสิ้น จำนวน 1,055 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552) ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 1.1

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิงธนบุรี

ระดับ		จำนวน		หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	
ผู้อำนวยการ	ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงธนบุรี		1	ผู้อำนวยการส่วน
วิชาการ	ชำนาญการพิเศษ		2	
วิชาการ	ชำนาญการ	1	16	
วิชาการ	ปฏิบัติการ		6	
ทั่วไป	อาวุโส	1		
ทั่วไป	ชำนาญงาน		24	
ทั่วไป	ปฏิบัติงาน		10	

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ระดับ		จำนวน		หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	
	พนักงานราชการ	2	2	
	ลูกจ้างประจำ	1	1	
	ลูกจ้างชั่วคราว (รายวัน)	6	2	
รวม		12	64	

ที่มา: งานฝ่ายกองการเจ้าหน้าที่ ทักษสถานหญิงธนบุรี.

ตารางที่ 1.2

จำแนกผู้ต้องขังแยกตามประเภทความผิด

ลักษณะความผิด	นักโทษ เด็ดขาด	ผู้ต้องขังระหว่าง			รวม
		อุทธรณ์ ฎีกา	ไต่สวน- พิจารณา	สอบสวน	
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	5	2	-	2	9
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	79	7	-	99	185
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	6	-	-	3	9
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	489	82	32	108	711
ลักษณะความผิดอื่น ๆ	93	21	25	2	141
รวม	672	112	57	214	1055

ที่มา: หมวดสถิติผู้ต้องขังงานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง ทักษสถานหญิงธนบุรี.

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด จากอดีตเป็นการควบคุมไม่ให้หลบหนี และมีวิธีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงขาดมนุษยธรรม มาสู่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติมากขึ้น ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดภารกิจหลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด อันได้แก่

1. ควบคุมนักโทษเด็ดขาด ผู้ต้องขังที่เป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างคดี ผู้ถูกกักกัน และผู้ต้องขังอื่น ๆ ตามคำพิพากษา หรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของ กระทรวง หลักราชวิทยาลัย และหลักทฤษฎีวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ
3. จัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรม และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเสีย ให้เป็นบุคคลที่สังคมพึงปรารถนา และสามารถเป็นทรัพยากรบุคคล ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ
4. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
5. จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขังรวมทั้ง ดำเนินการเกี่ยวกับสุขภาพจิต

ภารกิจหลักดังกล่าวข้างต้น เป็นอำนาจหน้าที่ ที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรงต่อผู้ต้องขัง ซึ่งลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นงานที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายอยู่ตลอดเวลา และเป็นงานที่ต้องตรากตรำ เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะต้องคอยควบคุม ดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง อีกทั้งมุ่งเน้นการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังเหล่านั้น สามารถที่จะกลับเข้ามาสู่สังคม และดำเนินชีวิตต่อไปอย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษออกจากทัณฑสถาน ในปัจจุบันทัณฑสถานหญิงธนบุรีพยายามดำเนินการภารกิจอย่างเคร่งครัด โดยการแก้ไขพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังเหล่านั้น ตามโปรแกรม โดยวิธีการต่าง ๆ ที่เห็นว่าจะสมควรและเหมาะสมโดยยึดหลักตามมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียให้ผู้ต้องขังบางคน บางกลุ่ม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เนื่องจากเป็นนิสัยที่ติดตัวมาไม่สามารถแก้ไขได้ จึงได้วนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงทัศนะของผู้ต้องขังหญิงที่มีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี เป็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในกาตอบสนองเป้าหมาย การคืนคนดีสู่สังคม

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

การที่ผู้ศึกษาศึกษาเรื่อง ทัศนะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทัศนสถานหญิงธนบุรี การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ แม้จะเป็นผลดีต่อป้องกันสังคมให้เกิดความปลอดภัย แต่การลงโทษจำคุกก็เป็นการสร้างมลทินแก่ผู้ต้องขัง และมีผลต่อบุคคลเหล่านั้นจะกลับเข้าสู่สังคมเมื่อพ้นโทษไปแล้ว เนื่องจากผู้ต้องขังถูกจองจำในเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังขาดการติดต่อกับโลกภายนอก อีกทั้งการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของเรือนจำอย่างเคร่งครัด ตลอดจนการจำกัดสิทธิเสรีภาพทั้งร่างกายและจิตใจ จึงทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องสูญเสียสมดุลทางสังคม อันเนื่องมาจากถูกจองจำในเรือนจำ/ทัศนสถานเป็นระยะเวลานาน ทำให้สภาพครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปหรือแตกแยก เป็นผลทำให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษออกไปแล้วขาดผู้อุปการะ หรือไม่มีสถานที่ที่พอจะประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงชีพได้ ต้องเร่ร่อนอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในที่สุดอาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาเป็นข้าราชการของทัศนสถานหญิงธนบุรี และปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังโดยตรง ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้ถูกต้องตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ตลอดจนผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมนิสัย ให้เป็นบุคคลที่สังคมพึงปรารถนาสามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของบุคคลกรทัศนสถานหญิงธนบุรี เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังตามโปรแกรม ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยภาพรวมแล้ว ยังไม่เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาทัศนะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทัศนสถานหญิงธนบุรี เพื่อจะได้นำไปปรับปรุง และแสวงหาแนวทางแก้ไขในการพัฒนาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาทัศนะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทักษสถานหญิงธนบุรี

3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ทักษสถานหญิงธนบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ทัศนะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทักษสถานหญิงธนบุรี โดยศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังหญิง นักโทษเด็ดขาดเมื่อคดีถึงที่สุดที่ถูกควบคุมขังอยู่ที่ ทักษสถานหญิงธนบุรี เลขที่ 70 หมู่ที่ 4 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ทัศนะ หมายถึง วิธีคิด ความเชื่อ การให้คุณค่า หรือความหมายที่มนุษย์มีต่อสิ่งใด ๆ และ มนุษย์มักมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมไปตามทัศนะของตนเอง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล หรือ มีท่าทีที่จะกระทำต่อบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา โดยจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านี้ว่าเรามีความรู้สึกอย่างไร ซึ่งอาจรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ ชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจ

ผู้ต้องขังหญิง หมายถึง ผู้ต้องขังเพศหญิงที่ถูกขังไว้ตามคำพิพากษาของศาล หรือ บุคคลที่ถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษ ซึ่งกระทำผิดศาลพิพากษาลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดเมื่อคดีถึงที่สุด มีอัตราโทษเหลือไม่เกิน 1 ปี ทุกประเภททุกคดีใน ทักษสถานหญิงธนบุรี

การปฏิบัติงานของบุคลากรในทัณฑสถานหญิงธนบุรี หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน และตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้ได้รับความเป็นธรรมโดยเท่าเทียมกัน และกฎหมายราชทัณฑ์

มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ หมายถึง ข้อกำหนดที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่ได้รับความเห็นชอบจากองค์กรอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวได้วางกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติหรือลักษณะเฉพาะแห่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ใช้กันทั่วไปจนเป็นปกติวิสัย โดยมุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดตามข้อกำหนดที่วางไว้

ทัณฑสถานหญิงธนบุรี หมายถึง ทัณฑสถานหญิง เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังเพศหญิง ซึ่งอยู่ระหว่างการสอบสวนของตำรวจ และอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลทุกประเภท คดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวงอาญาธนบุรี และศาลจังหวัดตลิ่งชัน และควบคุมผู้ต้องขังเพศหญิงที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดทุกประเภทคดี กำหนดอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ได้ทราบถึงทักษะของผู้ต้องขังหญิงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี
3. ได้แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ทัณฑสถานหญิงธนบุรี